

DEFENSOR

L E G I S

Pääkirjoitus DL 6/2004

AMMATTIKUNTAMME ITSESÄÄNTELYN HAASTEET

(Die Herausforderungen für die Selbstregulierung unserer Berufsgruppe)

Suomessa Asianajajaliitto on riippumaton ja ammattikuntaamme itsesääntelevä. Asianajajakunnallamme on omat ammattieettiset, hyvää asianajotapaa koskevat ohjeet. Asianajajaliitto päättää asianajajaksi hyväksymisestä sekä valvoo asianajajien toimintaa ja käyttää tällöin julkisoikeudellisena yhdistyksenä julkista valtaa.

Euroopan yhteisöjen komissio julkaisi helmikuussa 2004 tutkimuksen ns. vapaiden ammattien sääntelystä. Tutkimuksen mukaan asianajajan ammatin sääntely Suomessa on alhaisinta EU-jäsenmaista. Suomessa ei ole sellaisia asianajajatoimen sääntelyyn liittyvään lainsäädäntöön tai Asianajajaliiton vahvistamiin ohjeisiin tai määräyksiin liittyviä elementtejä, jotka rajoittaisivat kilpailua asianajoalalla.

Suomessa, toisin kuin Ruotsia lukuun ottamatta useimmissa muissa EU-jäsenmaissa, asianajajille ei ole annettu erioikeuksia oikeudellisten palveluiden tarjoamisessa eikä asianosaisen edustamisessa oikeudenkäynnissä. Suomessa ei ole asianajajamonopolia tai asianajajapakkoa.

Voitaneen sanoa, ettei suomalaisilla asianajajilla ole muita erityisoikeuksia kuin oikeus käyttää asianajajatitteliä. Suomalaisella asianajajalla on toisaalta lukuisia ammatillisia ja eettisiä velvollisuuksia (*professional and ethical duties*) kuten riippumattomuus-, lojaliteetti-, salassapito- ja esteettömyysvelvoitteet, jotka usein todetaan myös ammattikuntamme perusarvoina (*core values*). Ammattikuntaamme eivät pidä koossa jäsenyyden mukanaan tuomat erioikeudet vaan halu asianajajina kuulua eettisesti korkeatasoiseen ja ammatillisesti laadukkaaseen ammattikuntaan sekä halu toimia ammattikuntamme ammatillisten ja eettisten velvollisuuksien alaisina.

Suomalaisen asianajajan ammattietiikan perusta on vain osittain muodollisen normiston eli asianajajalain ja Asianajajaliiton sääntöjen nojalla vahvistettujen erilaisten ohjeiden ja määräysten varassa. Yhtä tärkeitä ovat ne osin kansainväliset ja osin kansalliset asianajajan toiminnassa vakiintuneet periaatteet, joita ei ole kirjattu kirjallisiksi ohjeiksi tai määräyksiksi. Ammattikuntamme vakiintuneilla ammattieettisillä periaatteilla ja kulttuurilla (*integrity*) on tärkeä osansa asianajajien ammattieettisessä viitekehyksessä.

Oikeudellisten palveluiden tarjoaminen on tällä hetkellä Euroopassa suuren kiinnostuksen kohteena. Euroopan yhteisöjen komissio on kehittänyt uuden vapaiden ammattien sääntelyn purkamista ja kilpailun vapauttamista koskevan strategian. Myös useissa EU-jäsenmaissa ammattikuntamme rakenteet ja itsesääntelykin ovat kansallisen tarkastelun alaisena.

Komission ja eräiden kansallisten viranomaisten ristiretki asianajajakuntaa koskevan sääntelyn purkamiseksi ja kilpailun lisäämiseksi saattaa vesittää tiettyjä asianajajien erityisvelvollisuuksia, jotka toisaalta ovat nimenomaan päämiesten asianajajien käyttöön liittyviä perusoikeuksia.

Asianajajan ammattia ei voi asettaa täysin samojen kilpailuoikeudellisten säännösten alaiseksi kuin muiden palveluiden tuottajien palveluita. Euroopan yhteisöjen tuomioistuin onkin päätöksessään *Wouters (C-309/99)* katsonut, että oikeudenhoitoon ja oikeusvaltion puolustamiseen liittyy arvoja, jotka ovat kilpailun yläpuolella. Itsenäisillä ja riippumattomilla asianajajilla on tärkeä rooli oikeusvaltion oikeudenhoidossa samoin kuin riippumattomilla ja puolueettomilla tuomareillakin.

Ammattieettinen normistomme ja asianajokulttuurimme kestää kansainvälisen vertailun. Asianajajaliitto on jatkuvasti panostanut ammattieettiseen koulutukseen. Asianajajatutkintoon on liitetty tämän syksyn alusta erityinen asianajotoiminnan eettisiä kysymyksiä käsittelevä käytännön kurssi. Myös asianajajien ammatilliseen jatkokoulutukseen on pitkään kiinnitetty erityistä huomiota. Asianajajaliitolla on vakiintunut ja edelleen kehittyvä koulutusyhteistyö yliopistojen ja oikeudenhoidon muidenkin osapuolten kanssa. Asianajajaliitossa uudistetaan paraikaa asianajajien jatkokoulutusvaatimuksia sekä suunnitellaan myös erityisen prosessikoulutuksen aloittamista.

Asianajajien valvontamenettelyä uudistettiin kuluvan vuoden marraskuun alusta. Uuden menettelyn ja perustetun valvontalautakunnan myötä asianajajien eettinen valvonta saa lisää julkisuutta, läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta. Uusi menettely vahvistaa asianajajien asiakkaiden ja osittain myös asianajajienkin oikeusturvaa.

Asianajajaliitto on ilolla tervehtinyt keskustelua oikeudenkäyntiavustajien ja -asiamiesten laatukriteerien nostamisesta ja muidenkin kuin asianajajien saattamisesta ammatillisen valvonnan piiriin. Asianajajaliitolla nämä asiat ovat jo kunnossa. Siksi liitollamme on luonteva halu keskustella olemassa olevien järjestelmiemme laajemmasta hyödyntämisestä, mikäli Suomessa näissä asioissa edetään.

Ammattikuntamme ansaitsee lailla säädellyn erityisasemansa niin kauan kuin itse huolehdimme ammattiimme liittyvistä perusarvoista ja velvoitteista.

Suomalaisen asianajajakunnan keskeinen haaste on tulevaisuudessakin ylläpitää yhteiskunnassamme toimintaympäristöä, jossa ammattieettisten laatukriteerien ja kulttuurin elinvoima ja kehitys turvataan. Erityisen tärkeä on uskottavuutemme ja julkisuuskuvamme, joka onkin parantunut viimeisten vuosien aikana. Vaikka julkisuuskuvamme ei aina heijasta todellisuutta, kertoo se, miltä yleisesti näytämme yhteiskunnan ja päämiestemme silmissä.

Kari Lautjärvi